

Posudek na bakalářskou práci Kateřiny Procházkové: Sezónnost vybraných demografických událostí v České republice po roce 1950

Některé demografické události, například sňatek, závisí výhradně na osobním rozhodování, jiné mohou být ovlivněny vnějšími podmínkami, například úmrtí, další jsou podmíněny legislativou, například rozvody, umělá přerušování těhotenství apod. Za účelem vytypování souvislostí s výše naznačenými faktory zkoumáme diferenciaci výskytu demografických událostí také podle kalendářních měsíců.

Předložená bakalářská práce Kateřiny Procházkové se zabývá sezónností vybraných demografických událostí v České republice po roce 1950 a jejich potenciálními determinantami. Práce v rozsahu 71 stran včetně příloh (8 stran) je rozčleněna do sedmi kapitol včetně úvodu a závěru. Je zaměřena na studium sezónnosti sňatků, živě narozených (i podle rodinného stavu), druhu potratů, zemřelých a také specificky sebevražd v období 1950-2019 a ještě zvlášť pro rok 2020 v souvislosti s pandemií Covid-19. Některé události byly podrobněji představeny i podle jednotlivých dnů v týdnu.

V úvodu je nastíněna volba problematiky a struktura práce. Dále jsou v příslušných podkapitolách popsány cíle práce, zdroje dat a použitá metoda. Každá kapitola věnovaná sezónním změnám vybraných demografických událostí je uvedena textem věnovaným historickým kontextům a faktorům. Druhá kapitola zaměřená na sňatky začíná historickým exkursem včetně popisu legislativy a faktorů ovlivňujících jejich sezónní profil. Představené sezónní indexy dokumentují některé změny ke kterým došlo po roce 1950, a to ve smyslu posunu do letních měsíců a oslabování květnového minima. V práci jsou také interpretovány náhlé výkyvy v souvislosti s vnějšími legislativními úpravami nebo atraktivitou některých dat. Měsíční kolísání počtů živě narozených bylo v minulosti více spjato s datováním sňatků, v dnešní době je tento vztah již volnější a to také v souvislosti s plánováním rodičovství pomocí moderních antikoncepčních metod. Dokazuje to současná větší koncentrace rození dětí v letních měsících oproti minulosti, kdy se maximum dětí rodilo na jaře. Nový přístup představovala analýza sezónnosti živě narozených podle rodinného stavu (v manželství a mimo manželství), která ukázala mírně odlišný sezónní profil. Studium bylo doplněno o sledování frekvence živě narozených podle dnů v týdnu, které zřetelně upozornilo na významný pokles narozených v sobotu a zejména v neděli. V práci je dále představena sezónnost samovolných i umělých potratů včetně úvodního historického přehledu legislativy a kontextů. Autorka zde vysvětluje vznik prosincových minim v souvislosti s praktickým fungováním zdravotnických zařízení. Zcela zřetelný je pak pokles zákroků u UPT o víkendech. Sezónní profil zemřelých je nejvíce ovlivněn bioklimatickými faktory. Nejvyšší indexy u celkových počtů zemřelých jsou jednoznačně v zimních měsících včetně výkyvů nadúmrtnosti v některých letech. Sociální charakteristiky ovlivňují především frekvenci vnějších příčin a specificky sebevraždy, které vykazují odlišnou sezónnost. Nesporným kladem práce je analýza situace roku 2020, která, v souvislosti s pandemií Covid-19, ovlivnila sezónní frekvenci sňatků a zemřelých. Autorka, na základě dostupných dat, představila porovnání roků 2019 a 2020 podle kalendářních měsíců, které velmi dobře ilustrovalo významné změny.

Hodnotíme-li předloženou bakalářskou práci Kateřiny Procházkové jako celek, lze říci, že je velmi zdařilá. Prakticky neobsahuje žádné chyby (pouze několik překlepů viz níže). Práce také přináší nové poznatky a to zejména v rámci analýzy sezónnosti živě narozených podle rodinného stavu nebo dnů v týdnu. Je dobře uspořádána, čtivě napsána a kvalitně technicky provedena. Obsahuje všechny požadované náležitosti, a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Praze 28. 5. 2021

Prof. RNDr. Jitka Rychtaříková, CSc.

Připomínky:

*Str.21 pod hladinou **přirozené** reprodukce, má být prosté reprodukce*

***Kantorová** má být Kantorová*

Str.52 mezery 4 5415 5 4870